

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. V. De Cooperantibus negative ad damnificationem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

gerant, & illud non impediunt, non per hoc ad restitutionem tenentur. Ratio est, quia ex dictis onus restituendi contrahitur ex sola culpa gravi contra justitiam commutativam.

Adde, quod etiam qui ex justitia tenentur impedire damnum proximi clamando, &c., si non possint id facere sine gravi incommodo, cum excusentur a tali obligatione ratione gravis incommodi, nec peccant, nec onus restitutionis contrahunt, si negative se gerant; Nisi tamen aliquid aliud exposcat pactum, ut in milite, & in Parocho, &c., qui etiam cum gravi incommodo tenentur ex justitia impedire hostium incurfus, hæreses, &c.

II. Oritur autem obligatio ex justitia non tantum ex contractu, sed etiam ex quasi contractu, hoc est ex officio; qui enim ex officio obligantur ad damnum impediendum, obligantur ex quasi-contractu, seu ex contractu implicito: Unde Principes ex justitia tenentur impedire in suis terris damna a latronibus, a feris, &c.; Tutor, Curator, ac Ministrator impedire damna pupillis, minoribus, Ecclesiis provenientia; Allector, Consiliarius, Canonicus impedire iniquam constitutionem, electionem, &c. Proinde si tacendo, vel se absentando illam non impediunt, ad restitutionem tenentur.

III. Præterea liberatur tam a culpa, quam ab onere restitutionis, qui omitit impedire damnificationem, quando etiam posito a se impedimento damnum eodem modo aliunde sequeretur; tunc enim positio impedimenti esset otiosa, & ommissio non potest dici causa efficax damni; quamvis peccaret saltem contra charitatem, qui ommitteret ponere impedimentum eo animo, ut damnum ex illo etiam capite sequatur.

Inferitur ex dictis primo cum com-

muni contra Angel. apud Bonacin., quod si quis negative se habeat ex odio, ut damnum alteri sequatur, si non teneatur ex justitia, sed solum ex charitate tale damnum impedire, non obligetur ad restitutionem. Ratio est, quia illud odium, utpote internum, nullo pacto est causa externi damni; Ipsum vero silentium externum, & ommissio auxilii, cum sint quid negativum, non sunt causa damni positivi, quando non important ommissionem actus debiti ex justitia; ergo nisi ex justitia aliquis teneatur impedire damnum alterius, ad restitutionem non obligatur. Immo si quis ex pravo animo, non tamen vi, vel fraude impediatur Titium volentem obtinere fur, & impedire damna Caji, ad quod Titius ex charitate solum tenebatur, neque ille est reus restitutionis, ut communiter docent contra Navar. Ratio est, quia si non peccat contra justitiam Titius non obstando, a fortiori nec ille, qui impedit Titium, ne obstat, cum is sit magis remota causa damni, quam sit Titius. Neque tenetur ad restitutionem, qui sine vi, & fraude, sed sola suasionem obtinet, ne Titius det eleemosynam alteri, quam non debet ex justitia, ut communiter docent contra Medin., quia non tollit ab eo aliquid, ad quod habeat jus.

IV. Inferitur secundo cum Sylvest., Less., Dian. part. 3. tract. 5. resol. 14. contra Tolet., Rebel., Reginald., excusari testes a restitutione damni secuti, si juridice interroganti veritatem non manifestent. Ratio est, quia licet testis obligetur ex justitia legali, & ex charitate ad veritatem aperiendam, non est tamen certum, quod ad id obligetur ex justitia commutativa; cum non obligetur ex contractu, neque ex quasi contractu, seu officio.

V. Inferitur tertio ex Bonac., non te-

teneri ad restitutionem parentes, si negent filiis alimenta; quia non ex iustitia, sed ex pietate tenentur illa subministrare: Econtra tenetur ad restitutionem dominus, si deneget famulis alimenta, ad quæ ex contractu se obligavit. Præterea probabiliter nec tenetur ad restitutionem Confessarius, si ex malitia omittat monere poenitentem, ut restituat. Ratio est, quia probabiliter ne Parochus quidem tenetur ex iustitia prospicere bono temporali aliorum, sed solum bono spirituali suarum ovium, ut diximus quæst. 1. art. ult. cum Bonac.; quamvis opposita sententia utriusque Navarri, & Lessii lib. 2. cap. 13. dub. 10. visa nobis sit probabilior.

VII. Inferitur quarto, famulos non teneri ad restitutionem, si non impediant furta, quæ a domesticis, & a confamulis fiunt, quando ipsis non est demandata cura illarum rerum. Ratio est, quia quamvis ad id teneantur ex charitate, quando facile, & sine suo gravi incommodo possunt, non tenentur tamen ex iustitia: Econtra ad restitutionem obligantur, si non impediant furta extraneorum, (quibus comparatur fur domesticus, si congreget res domini, ut noctu cum illis fugiat.) Etenim ex contractu famulatus, atque adeo ex iustitia ad id obligantur, ut notat Navar. cum aliis apud Laym. hic, & Bonac.

Inferitur quinto, Custodes vineæ, saltuum, vectigalium, &c. obligari ad restitutionem damni, quod dominus patitur, si non impediant fures, venatores, piscatores, & fraudantes vectigalia, cum ad id ex iustitia, seu vi pacti, & officii teneantur; etiam si aliquando ipsi, qui fraudant vectigalia, aut venantur, &c., non peccent.

Dubium hic est, An huiusmodi custodes teneantur etiam ad restituendam poenam, quam delinquentes solvissent, si accusati essent?

Affirmant Rebel, Molin. Navar. Sed probabilius negant Vasq., & alii communius apud Bonacin. hic; tum quia non est ea praxis; tum quia custodes videntur ex pacto solum obligati ad impediendum damnum, non vero ad locupletandos dominos talibus poenis; tum demum quia ad has poenas non habent domini jus ante sententiam iudicis; ergo custos impediens, ne domini eas poenas consequantur, non violat jus ab iis acquisitum; atque adeo non peccat contra iustitiam, nec tenetur ad restitutionem. Demum Laym. hic medius inter utramque sententiam oppositam putat, Custodes non teneri ad restitutionem poenæ, si reos deprehendere intermittant, aut negligant: Contra vero, si postquam illos deprehenderit, negligant exigere multam debitam; quia in tali casu jus magis propinquum ad poenam acquisitum est a dominis, idque custodes ex officio suo exequi tenentur.

VIII. Inferitur ultimo, non teneri ad restitutionem, qui alium induxit suo malo exemplo ad furtum, vel homicidium. Ratio est, quia quamvis hic peccet peccato scandalii contra charitatem, non violat tamen directæ legem iustitiæ; sicuti eam violat qui influit in damnum alterius suo consilio, aut non impedit damnum, cum teneatur ex contractu, vel officio illud impedire. Ita Bonac. ex Sanch. lib. 2. cap. 6. num. 5. Aditque neque teneri ad restitutionem, qui aliquid facit intendens suo malo exemplo inducere alios ad furtum, vel homicidium. Ratio est, quia obligatio restituendi non oritur ex ullo actu pravo interno, sed solum ex opere externo injusto.

Utrum autem Episcopi, vel Iudices, qui malo suo exemplo alios inducunt ad furta, vel homicidia, teneantur ad restitutionem? Eis est apud

pud Doctores: Sanch., & Sal. apud eundem Bonac. negant, quia quamvis Episcopi teneantur ex officio, atque adeo ex iustitia pascere subditos bono exemplo, verbis, & sacramentis, atque adeo peccent contra iustitiam erga subditos, si pravo suo exemplo illos inducant ad culpas: At non tenentur ex iustitia conservare vitam, bona, & facultates ullius, sive subditi, sive non subditi; Unde non peccant contra iustitiam adversus illos, qui occiduntur, aut damnificantur ratione mali exempli præstiti: Sicut propter eandem rationem multi, ut diximus, probabiliter docent, non teneri ad restitutionem Parochum, si ex malitia nolit monere pœnitentem, ut restituat; quia ex iustitia solum tenetur bene exercere munus Parochi, & prospicere bono spirituali pœnitentis, non bono temporali aliorum. Iudices etiam juxta hanc sententiam excusantur a restitutione, si malo suo exemplo inducant alios ad damnificandum; quia quamvis ex iustitia teneantur impedire volentes inferre damna, & eos ad satisfaciendum inducere, non tenentur tamen ex iustitia, & ex officio præbere bonum exemplum aliis, cum non sint Pastores; unde non tenentur ex iustitia impedire, ne alii suo pravo exemplo inducantur ad damnificandum; atque adeo si alios sic inducant ad damnificandum, non tenentur restituere.

Verum probabilior videtur sententia Bonac., quod tam Episcopi, quam Iudices ad restitutionem teneantur in casu adducto. Ratio est, quia inducere aliquem suo pravo exemplo, verbi gratia ad furtum, saltem perinde est, ac non impedire furtum; sed ille, ad quem ex officio spectat impedire furtum, peccat contra iustitiam, & tenetur ad restitutionem, si non impediatur; ergo Episcopi, & Iudices, quibus ex officio, atque adeo ex ju-

stitia competit impedire furta, & alia damna, peccant contra iustitiam, & tenentur ad restitutionem, si suo pravo exemplo alios ad furandum inducant.

Hinc fit, quod licet censura, & irregularitas non incurrantur ab eo, qui non impedit, verbi gratia, percussio-nem Clerici, & homicidium, nisi ad id teneatur ex officio, ut communiter Doctores docent; tamen Episcopi, & Iudices, si non impediunt, aut malo suo exemplo ad id alios inducant, contrahunt censuras, & irregularitatem; quia juxta probabilio-rem sententiam Bonac., ea ex officio, & iustitia impedire tenentur: Quamvis probabilis sit opposita sententia Sanch. lib. 1. Summæ cap. 6. numer. 5., quod censuras, & irregularitatem non contrahant; quia non violant proba-biliter legem iustitiæ, si suo malo e-xemplo alios inducant ad percussio-nem Clerici, & ad homicidium; cum non teneantur ex iustitia impedire, ne alii suo exemplo damnificent.

IX. Quaritur secundo, An possit quis aliquid accipere a fure, ne fur-tum revelet, quin ad ullam restituti-onem teneatur?

Respondeo, quod si quis non teneatur ex iustitia, sed solum ex cha-ritate revelare, & res accepta non sit pars furti, quamvis peccet contra charitatem, si potest sine suo incom-modo furtum illud impedire, & non impedit, non peccat tamen contra iustitiam aliquid accipiendo a fure, ne furtum revelet; Unde ad restituti-onem non tenetur. Ita communiter. Elto Trullench. lib. 8. cap. 3. dub. 3. putet, quod universim qui potest ac-cusare, quamvis ad id non teneatur, non possit pecuniam accipere ne ac-cuset, quia hoc est quædam gratia, quæ non est pretio æstimabilis; Pro-babile tamen est, quod non teneatur restituere, si quicquam accipiat.

No.

Notandum autem cum Less. lib. 2. cap. 24. num. 68. & aliis apud Laym., quod si fur ob id factus animosior est, & securior; itaut cœteroqui non esset furaturus, qui pecuniam accepit a fure, tenetur restituere damnum per furtum illatum; quia in tali casu obligando se ad non revelandum, censetur influere in furtum. Non tenetur tamen restituere pecuniam a fure acceptam, nisi sit pars furti, quia accepta ob turpem causam retineri possunt post factum; quamvis non ante factum; quia ante delictum quilibet tenetur rescindere contractum, quo se obligavit delictum illud committere, ut fufius dicemus quæst. sequenti art. 1.; Etenim obligatio ad peccandum ipso jure est irrita.

Quod si pecunia non sit data a fure animo obligandi illum ad tacendum, sed absolute donata fuerit animo alliciendi illum ad tacendum, potest is pecuniam illam, si non sit furtiva, retinere, etiam ante delictum commissum; quia hæc censetur absolute donatio: Sicuti si quis donet meretrici aliquid præcise ad alliciendam illam ad peccatum, potest illud a meretrice retineri, etiamsi donans ita sit affectus, ut non donaret, si crederet illam ea via non esse inducendam ad peccatum; Idemque omnino dicendum de eo, qui pecuniam accipit a fure, ne in iudicio interrogatus juridice revelet furtum: Etenim quamvis mentiendo in iudicio peccet contra iustitiam legalem, non tamen contra commutativam; unde ad restitutionem non tenetur. Ita Molin., Less., Dian. part. 3. tract. 5. resol. 52. contra Tolet., & Reginald.

ARTICULUS VI.

Quantum singuli restituere teneantur, quando plures ad damnificationem cooperati sunt?

- I. Si plures ad damnificandum concurrunt, singuli in solidum ad restitutionem tenentur, quando singulis non cooperantibus totum damnum non causaretur.
- II. Si vero singulis deficientibus adhuc damnum causaretur, tunc singuli tenentur solum ad partem damni pro rata influxus.
- III. Milites Urbem diripientes iniuste, quamvis nonnihil invicem animentur, non tenentur ad restitutionem, nisi ad id quod singuli diripuerunt: At Dux ad restitutionem totius damni ab exercitu causati obligatur; Sicut etiam Consiliarii, Exploratores, &c.
- IV. Si tamen sine tuo consilio adhuc damnum causaretur, tunc pariter partialiter ad restitutionem obligaris pro rata influxus.
- V. Quando duo ingrediuntur domum ad furandum centum, itaut unus sine altero non ingrederetur, tunc uterque tenetur in solidum restituere.
- VI. Videtur diversimode discurrendum, si a pluribus idem damnum causetur, ac si diversum. Nam si ad idem concurrant, omnes restituere debent in solidum, quamvis singuli sine aliis totum damnum non inferrent: Secus vero si concurrant ad damnum diversum.
- VII. Num peccet mortaliter, qui modicum furatur, advertens, quod alii plurimi pariter modicum ab eodem domino furentur, aut furati sint?
- VIII. Si excommunicatio feratur contra hos plurimos, si non restituant modicum illud, quod abstulerunt,